

УДК 37.015+7.071
ББК 74.03(4Укр)

Дяків Марія Володимирівна
канд. мистецтвознавства, доцент
кафедри образотворчого мистецтва
Інституту мистецтв
Прикарпатського національного
університету ім. В. Стефаника

Присвячується педагогічній та творчій діяльності

***Анотація.** Матеріали статті містять інформацію про невідомі сторінки творчості прикарпатської художниці Олени Дяків. Зазначено основні етапи становлення творчого світогляду мисткині, в яких відбувались зміни, що призвели до багатого творчого доробку у вигляді живописних полотен та чисельних наукових праць. Два начала – теорія та практика – переплелись в діалозі теорії мистецтва. В статті подано аналіз живопису художниці, як основного предмета практичного зацікавлення.*

***Ключові слова:** мистецтво, живопис, колорит, сюжет, композиція, пейзаж, натюрморт, портрет.*

***Аннотация.** Материалы статьи содержат информацию о неизвестных страницах творчества прикарпатской художницы Елены Дякив. Отмечены основные этапы становления творческого мировоззрения художницы, в котором происходили изменения и что привело к богатой творческой наработке в виде живописных полотен и многочисленных научных трудов. Два начала – теория и практика – переплелись в диалоге теории искусства. В статье подан анализ живописи художницы, как основного предмета практической заинтересованности.*

***Ключевые слова:** искусство, живопись, колорит, сюжет, композиция, пейзаж, натюрморт, портрет.*

***Annotation.** Materials of the article contain information about the unknown page of creation prykarpattya of research artist Olena Dyakiv. The basic stages of becoming of creative world view of artist are marked, which changes which resulted in rich creative work as picturesque linens and numeral scientific labours*

were in. Two beginning – theory and practice – interlaced in the dialog of theory of art. The analysis of painting of artist is given in the article, as the basic article of the practical personal interest.

Keywords: *art, painting, colour, plot, composition, landscape, still life, portrait.*

Мета. Розглянути творчість прикарпатської художниці Олени Дяків в контексті сучасного образотворчого мистецтва, акцентувати на стилістиці, виражальних засобах живопису автора.

Постановка проблеми і аналіз останніх досліджень. Мистецтво ХХ ст. позначене “...феноменом художньої культури українців...” та появою “...кагорти вчених-мистецтвознавців, для яких істинні цінності стали понад усе” [7, 4]. Про багатьох з них у своїх працях згадували дослідники сучасності Р. Яців, С. Павлюк. В процесі становлення генерації митців другої половини ХХ – початку ХХІ ст. важливо відзначити пріоритетні початки національної ідеї в контексті європейського мистецько-творчого сприйняття. Образотворче мистецтво набуло інноваційних ознак, де естетична виразність потребує “...теоретичного осмислення нової мистецької доби в Україні...” [7, 6].

Образотворче мистецтво сьогодення різноманітне в своїх проявах, зображувальних можливостях (техніка, манера подачі). У вирі живописних напрямів ХХІ ст. багато художників залишаються відданими класичним живописним традиціям. Їхня образотворча мова багата кольоровими співвідношеннями контрастів, нюансів і це позитивно впливає на розвиток сучасної живописної системи. Важливим також є і пізнання живописного твору, яке можливе завдяки розумінню колориту, композиції, сюжету, що в своїй сукупності відтворюють образне зображення.

В умовах сучасних мистецьких тенденцій виокремлюється творчість багатьох художників Прикарпаття, інформацію про яких можна отримати з літератури або ж завдяки засобам масової інформації, проте чимало вартісних моментів проходить повз нашу увагу. Серед “творчого шуму”

справжніми ціннісними є ті явища, що мають ознаки істинного мистецтва цікаві не миттєвими враженнями, а стержнем досвіду, майстерністю, талантом. Рука майстра в таких творах відчутна через технічну та живописну досконалість, що надає значущості всьому створеному нею.

Творцями справжніх кольорових цінностей в живописі є художники минулого і сьогодення, а розкриття невідомих сторінок їхньої творчості сприяє поглибленому аналізу та вивченню даного періоду мистецтва. До таких митців належить Дяків Олена Василів (1960 р. н.), художнє життя якої майже не висвітлене в мистецтвознавстві, проте заслуговує на аналіз в контексті розгляду сучасного західноукраїнського мистецтва.

Творчі здібності мисткині виявились в художній школі міста Івано-Франківська, про що свідчить участь у міжнародній виставці дитячих малюнків (Москва 1984 – 1985 рр.), а потім Львівське училище ім. І. Труша [6, 105]. Саме тут на творчих курсах рисунку, а особливо живопису (викладач Роман Безпалків) розкрився мистецький потенціал до олійного живопису. Помітний вплив мало навчання у Київському художньому інституті, де закінчивши спеціальність мистецтвознавство було здобуто теоретичні знання та навички системного мистецтвознавчого аналізу. Ці етапи формування сприяли виникненню двох начал діяльності Дяків Олени – художник та науковець.

Для аналізу творчості важливий період з 1993 р. означений викладанням дисциплін художнього циклу для студентів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника; тоді визначилась творча самобутність автора, логічним продовженням якої є олійний живопис, а також наукова робота. В проміжку з 1990 рр. по сьогодення мисткиня перебуває у безперервному “творчому русі”, окрім невеликих станкових робіт слід відзначити монументальні розписи церкви св. Покрови та каплиці Вознесіння в м. Івано-Франківську. Практичні навички фрескового розпису та технік олійного живопису роблять мистецтво цієї авторки багатозначним. Її творчість має легкий відтінок ліричності з чуттєвим ставленням до природної краси

буденних речей, до живої натури – квітів, людей, тварин. Це помітно в манері подачі та виборі сюжетів, а кольорова палітра підсилює загальне враження від творів.

Охопити усі аспекти творчого життя Олени Дяків у статті неможливо проте надамо увагу живопису, як основного мистецького фаху. Частка таланту та праці створили творчу особистість з естетизованим поглядом не тільки на мистецтво, а й на життя.

Твори Олени містять “витончені” кольорові співвідношення, живописна палітра експресивна, про що свідчать різноманітні поєднання контрастних та нюансних гармоній. У жодній роботі авторка не дозволяє собі “брутального” поводження щодо передачі кольорового зображення, це очевидно з манери подачі олійного живопису – щільна тектоніка фарбового шару проліплює складні форми зображення і підсилює в ньому відчуття об’єму. Цьому підтвердженням є твори “Лілеї і кали” (2002 р.), “Жоржини” (2004 р.), “Яблуні” (2005 р.) тощо. Рис. 1; 2.

Мисткиня найчастіше звертається до таких жанрів живопису як пейзаж, натюрморт, портрет та до квіткових композицій. Чарівність літніх, осінніх квітів передана у красивих кольорових гаммах. Зокрема відтінки полум’яно-червоного у співвідношенні з трав’янисто-охристими є свідченням останнього теплого осіннього проміння, що освітлює “барокові” форми жоржин виконаних технікою олійного живопису (аляпріма). Такими ж емоційними є рожеві лілеї та кали на холодному зеленуватому фоні. У межах цього полотна квіти розрослись по всій площині і укрупненими формами ствердно вирізняються контрастом світлотіні. Більш камерною є композиція “Орхідеї” (1999 р.), квіти світлих відтінків жовтого, охри, зеленого кольорів згруповано у вертикальну композицію, до якої додано дрібні елементи зелені. Рис. 3. Кольорову гармонію цього полотна визначають поєднання сріблясто-зеленого тла і теплих квіткових форм, які ретельно промальовані лимонним світлом та блакитними рефlekсами. Тендітність орхідей не порушена широкими мазками фарбового шару, навпаки автор застосовує метод

багатошарового лесування для відтворення структури форм. В творі “Піони” (2004 р.) автор акцентує увагу на миттєвій красі пишних квітів, так само як це робить в аналогічному творі Мане і багато інших художників. Рис. 4. Форма та колір у живописі Олени Василівни існують нерозривно, взаємодоповнюючи один одного. Кольорова емоційність зображення піонів створена на основі пластично-виліплених пелюсток, які виринають з глибини квіткових мас широкими площинами світла та тіні. Завдяки цьому відтворено характеристику об’єму, що є найважливішою у даному сюжеті і це доводить зрілість художнього стилю митця, сформованого на основах модерністичного живопису.

Індивідуальні прояви естетичної подачі кольорових сюжетів, дозволяють проводити паралелі з доробками інших митців, наприклад І. Труша. Дослідник творчості останнього Олег Сидор стверджує, що “...митець ніколи не відступав від свого кредо, не підлаштовувався під смаки пересічного “споживача”” [2, 8.]. Така відданість своїм творчим переконанням властива і Олені Василівні, яка в живописі створила цілий ряд художніх образів.

Філософія кольору авторки розкрита у складних композиціях натюрмортів, де фактура та текстура об’єктивно передані через характеристики предметів та драперій. Так в “Святковому натюрморті” (2001 р.) глянцевої поверхні скляних предметів мережать рефлекси у поєднанні з контрастним світлом та тінню, а матова світла драперія виявляє тональні градації пастельно-охристої гамми. Рис. 5.

Притаманною ознакою композицій натюрмортів є згрупованість предметів за ознаками матеріалу, зокрема “Натюрморт з пижмою” (2001 р.) містить всього два глиняних глечики, з яких розпускаються “живі” букети з польових квітів. Рис. 6. Колір пульсує енергетичними площинами яскравого світла, тональними градаціями промодельовано суцвіття пижми, реп’яха, від яких відходять графічні тіні розчиняючи рослинність у краплковому середовищі.

На особливу увагу заслуговують портрети художниці “...створені засобами образотворчого мистецтва...” і які мають “...особливо притягальну силу...” [1, 72]. Це засвідчують назви творів, наприклад “Ворохтянська фантазія” (2002 р.) – дівчина у віночку з букетом польових квітів на тлі гір, як персонаж легенди, де людина єднається з природою. Рис. 7. Для підсилення дії сюжету автор застосувала прийом контражурного освітлення, що потрапляє на постать у вигляді кольорових тіней та рефлексів на обличчі і руках. Таке ж освітлення використано в портреті “Лірична” (2011 р.), середовище кімнати та постать взаємопов’язані тональними співвідношеннями блакитно-сірих та краплаково-коричневих кольорів. Для означення обличчя використано контрастне поєднання зеленуватої тіні та рожевого світла, що вторить джерелу освітлення. Кольорова “мелодія” “Ліричної” сповнює створений образ філософським підтекстом – погляд героїні відведений в сторону, невимушена осанка торсу та рука, що граційно підтримує накидку зафіксовано з особливою трепетністю.

Відчуваючи у собі “творчу силу” Олена Василівна корпусним живописом, динамічними формами, відчуттям перспективи кольору вдало вводить персонажів в різноманітні середовища. Її натхнення в її живописі, колорит якого захоплюючий вир світовідчуттів. Досвід та знання образотворчої грамоти є визначальними чинниками у вдалих спробах етюдного живопису. У її пейзажах панує ідилія зображення, яка “створюючи не тільки певну естетичну, а моральну атмосферу...” стимулює митця до безперервного часового пошуку та змістовного контексту [3, 1]. Саме в таких творах “формується питомо авторські мотиви – ідентифікатори...” художнього світогляду [4, 17].

Живописно відтворити простір є вищим досягненням художниці. Виділити найхарактерніше явище і проілюструвати його у всій цілості – ось що передбачає робота над пейзажем. На пленерах вона працює з очевидною легкістю, тому з під її пензля виходять миттєві реконструкції того скороминучого часу, про який глядачу розповідає кольорове зображення.

Перебуваючи під дією незаперечної краси карпатських гір, присвячує свої пейзажі даній тематиці “Гута” (1999 р.), “Юрова хата” (2002 р.), “Красник” (2006 р.), “Село Микуличин” (2012 р.). Рис. 8; 9; 10. Засобами образотворчої подачі в цих пейзажах відтворено рух води гірської річки, звивисту стежину до хати на пагорбі, перспективу простору сіл Красника та Микуличина. Кінетика фарбового шару передбачає впевнене пастозне моделювання форм, зокрема в творі “Яблуні цвітуть...” (2002 р.). Одухотвореність середовища старого саду, дерева якого розлогим гіллям наче руками втримують рожево-світлу масу пелюсток є своєрідним лейтмотивом, що бере свій початок з дитинства. Стрічкова композиція роботи розгортає простір без початку і завершення, в якому вільно твориться дійство “лісової пісні” – яблуня як Мавка огорнута любов’ю Лукаша.

Пошук цікавих сюжетів, композиції, колориту живописних пейзажів – результат багаторічного досвіду та щоденної роботи над собою. В таких умовах виникає індивідуальний погляд на мистецтво. Доречно згадати Миколу Глушченка, який говорив “...в праці знаходжу відгук того, що мене вразило, про що природа говорила тільки зі мною” це ж стосується нашого автора [5, 82]. Художня творчість є своєрідним продовженням життєвого шляху митця, а її результати залишаються наступним поколінням, як свідки найвищого досягнення.

Висновки. Спробою художнього осмислення образотворчого мистецтва є виявлення окремих фрагментів, невідомих сторінок творчості маловідомих але тим не менше обдарованих особистостей. Зафіксувати у мистецтвознавчому просторі ще одну творчу індивідуальність є важливим початком систематизації творчих процесів на Прикарпатті.

У своїй творчості Олена Дяків не є тим заангажованим художником, що працює на ринковий попит та наслідує красиві картинки. Про її живопис варто говорити знову й знову, досліджуючи, виокремлюючи глибинно-змістовні підвалини творення кольору на полотні. Маючи класичну освіту мисткиня вмотивовано працює в дусі реалістичного живопису з деякою

інтеграцією у неомодернізм, що робить по-своєму, вільно оперуючи сюжетом, композицією, кольором. Особливістю живопису автора є колорит, де зібрано чуттєво-емоційну енергетику простору перебування художниці. У своїх творах Олена Дяків регламентує часопросторову позицію – місце, час, колір, освітлення мають визначальне значення. Це було б не можливо без роботи з натури. Усі ці фактори дозволяють ідентифікувати художницю серед багаточисельних творчих особистостей ХХІ ст.

Література:

1. Бельська Є. Образ крізь віки /Єлизавета Бельська//Art Ukraine. – 2008. - №6 (7) листопад-грудень. – С. 72.
2. Іван Труш. Твори з приватних збірок: Альбом /Упорядники: І. Завалій, Т. Лозинський, О. Сидор, автр. вступ. статті О. Сидор. – Львів: Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ. – Київ: Оранта, 2005. – 128 с.
3. Роман Сельський. Живопис. Графіка: Альбом /Автор упоряд. Г. С. Островський. – Київ: Мистецтво, 1988. – 111 с.
4. Олекса Сміх-Шатківський. Твори з приватних збірок: Альбом /Упорядники: І. Завалій, Т. Лозинський, автр. передмови Р. Яців. – Львів: Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ. – Київ: Оранта, 2004. – 168 с.
5. Ющенко О. Барвистий, як веселка /Олекса Ющенко// Микола Глущенко. Спогади про художника. – Київ: Мистецтво, 1984. – 95 с., іл.
6. Я вижу мир: каталог международной выставки детских рисунков /Сост. каталога А. И. Демидова. – Москва: Молодая гвардия, 1984 – 1985. – 128 с., ил.
7. Яців Р. Українське мистецтво ХХ ст.: ідеї, явища, персоналії. Збірник статей / Р. Яців. – Львів: Афіша, 2006. – 351 с.